

Dreptul în concepția lui Hegel

Georg Wilhelm Fredrich Hegel (1770-1831) a fost un filosof, considerat simbolul idealismului german. Sistemul său filosofic este complex și uimește prin aria sa de acoperire (istorie, drept, religie, politica). Contribuția sa intelectuală la continentul european îl plasează în rangul celor mai importanți filosofi ai modernității.

Hegel s-a născut la Stuttgart într-o familie protestantă. De mic a manifestat un interes pentru cunoaștere și era în special atras de botanica, logica și fizica, dar cel mai mult de tragediile grecești.

La 18 ani se înscrie la Seminarul Teologic din Tübingen, unde studiază filosofia, istoria, teologia, matematica și limbile clasice. În 1807 apare lucrarea sa fundamentală *Fenomenologia Spiritului* (*Phänomenologie des Geistes*). În 1818 ocupă catedra de filosofie a Universității din Berlin, unde își va scrie majoritatea lucrărilor despre morală, teologie, drept și istorie. Moartea sa survine în 1831, când cade victimă unei epidemii de holeră.

Hegel a fost puternic influențat de concepțiile epocii sale. În primul rând, sistemul său filosofic este o combinație de teologie și filosofie (Idea că Spiritul Absolut mișcă întreaga istorie, înspre realizarea planului divin). Pe de altă parte, germanii (Statul Prusac) reprezintă cea mai avansată treaptă a dialecticii sale și că Absolutul se arată în interiorul colectivității germane (*Volksgeist*). În fine...

Filosofia politică la Hegel este strans legată de filosofia dreptului, ele fiind mai departe, incluse într-un sistem de concepte interconectate. O parte a filosofiei sale nu poate fi înțeleasă făcând abstracție de alte părți, este astfel necesară înțelegerea conceptului care stă la baza sistemului său (și care va fi mai târziu, baza marxismului) și anume, *Dialectica*.

Dialectica in tradiția filosofică este „calea de a ajunge la adevăr” pentru Hegel, ea este motorul istoriei. Insa dialectica nu este o un concept care functioneaza mecanic, ci are in spate ideea unei *Rațiuni Universale*, ideea transcendentului, a Spiritului Absolut care determina realitatea istorica. Spiritul absolut la randul lui, nu se infățișează in istorie ca un fapt concret, ci ca unul abstract. In filosofia hegeliana, acțiunea spiritului absolut se reflectă in idei, care sunt purtate de oameni. Hegel conchide că marile personalități istorice, sunt defapt agenții acestuia care vin in lume să realizeze voința absolutului fără ca ei sa-și dea seama și care modifica realitatea istorica intr-un timp imediat, cu ei succedandu-se epoci (Iisus, Napoleon). O a doua cale prin care absolutul se arată in dezvoltarea organică a istoriei este *sinteza opușilor*. Ideea conform căreia, conflictul dispare in sinteza lor. Spre exemplu, se prezintă o idee (teza) mai apoi, o contra idee (antiteza) și in final contopirea celor doua (sinteza), astfel dialectica nu este altceva decât studiul contradicțiilor gandirii (spiritului). Conform lui Hegel, sinteza nu este statică, ci se retransformă in teză, determinând ciclicitatea dialecticii, care: 1) Determină realitatea istorică, 2) Determina progresul istoric, 3) Determina reinnoirea succesiva a etapelor istorice (fiecare epoca este mai buna decat cea precedenta, distrugerea presupune renaștere). Hegel afirmă că, sfârșitul conflictului dintre idei echivalează cu sfârșitul istoriei. Filosoful german nu aplica dialectica doar istoriei, ci o vede ca o lege generala a miscarii omenirii, a vieții individuale. Cum tot ce este real este rational, Hegel conchide ca istoria este o derulare rațională a evenimentelor care se indreaptă spre un capăt, care marchează realizarea unei „ordini absolute”.

Filosofia politica a lui Hegel se leagă strâns de libertate, stat si drepturi. Cea mai mare parte a ei a fost expusă in *Principiile filosofiei dreptului*. Hegel dă un înțeles foarte abstract libertății, ea se poate realiza doar intr-un context social complicat al proprietății private, economiei, familiei și moralității.

Ce este filosofia dreptului ? „Știința filosofică a dreptului are ca obiect ideea dreptului, conceptul dreptului și realizarea acestuia” Existența pura a conceptului de drept nu ajută prea mult, astfel ca acesta trebuie acompaniat de utilitatea acestuia. Dreptul si existența acestuia sunt precum sufletul și corpul, niciunul nu are inteles in absența celuilalt.

Dreptul este strans legat de voința individuală, voință legata la randul ei de liberul arbitru, care la rândul sau este legat de contextul exterior. Voința există doar daca este determinată de factorii unui context determinat, iar Eul individual este acela care determina alegerea intre

aceștia. Însă ca omul să fie cu adevărat liber, el nu trebuie să fie constâns în alegerile sale de nimic.

Pentru Hegel există 3 etape ale dreptului: 1) Etapa dreptului abstract (dreptul persoanei și al lucrurilor) în care într-o manieră de „non-interferență” fiecare se respectă. 2) Etapa Moralității, în care alteritatea ontologică îndeamnă la respectarea celuilalt. 3) Etapa Vieții Etice (Sittlichkeit) care reprezintă integrarea subiectivă și universală a conceptului de drept. Cea din urmă este etapa apariției statului, dar la rândul ei conține trei alte etape, care preced apariția statului și anume Viața familială, viața socială și viața politică. Pentru Hegel, o comunitate nu este viabilă decât dacă conține o nuanță politică, statul fiind, deci o organizare naturală, el nefiind format printr-un contract.

Pentru acesta, Hegel invocă modelul orașelor-state grecești în a căror organizare rațională oamenii și-au găsit propria libertate. Statul este astfel, apogeul dialecticii hegeliene, el este „Mersul lui Dumnezeu prin lume”. Ganditorul german este conștient totuși că, libertatea în stat nu este întodeauna aceea care ar trebui să fie, ci că aceasta este supusă dezvoltării dialectice, ea nu ține de Rațiunea Universală, ci de rațiunea relativă în funcție de epocă. Conchide, astfel că statul ideal este acela al Monarhiei Constituționale, deoarece contradicția dintre libertatea regelui și cea a cetățenilor dispare.

Ceea ce Hegel înțelege prin stat și drept, este morală. Prin drept, autoritatea statului își asumă constituționalitatea, puterea princiară îl eliberează astfel pe cetățean ca om. Statul modern este deci, cea mai avansată treaptă a dezvoltării dialectice pe marginea subiectului libertății.

Concluzie

Complexitatea filosofiei hegeliene are 2 mari merite, care în ciuda criticilor sunt remarcabile; Dialectica istorică, justificarea mersului rațional al istoriei, al ideii că fiecărei etape istorice determinate îi corespunde o structură social-economică specifică (Marx va „răsturna” dialectica, spunând că fiecărei structuri social-economice îi corespunde o etapă istorică determinată) care este rezultatul interacțiunii dintre idealurile oamenilor și voința Spiritului Absolut. Pe de altă parte, voința stă la baza dreptului, care la rândul său este supus unei evoluții structurale în termeni politici. În același timp, Hegel nu este un contractualist, observând că statul este natural, o entitate care apare în urma progresului dialectic. Individul izolat nu are

valoare in istorie, el exista doar in cadrul unei comunități, care are in mijlocul ei Spiritul, pentru filosoful german, istoria este prin esență istoria popoarelor. Dincolo de abstractitatea cu care Hegel își prezintă filosofia, putem învăța un lucru esențial, acela ca *totul este așa cum trebuie să fie*.